

Myslel jsem, že to bude podstatně lepší

Karel Janeček

Se spoluzakladatelem několika občanských iniciativ a nadací, ale také úspěšným podnikatelem a vědcem Karlem Janečkem jsme hovořili o současném podnikatelském a společenském prostředí. A máme co bilancovat, protože letos uplyne čtvrtstoletí od listopadu 1989. I po tomto čtvrtstoletí se zdá, že řada věcí spojených s transformací společnosti není stále u konce.

Uplynulo 25 velmi překotných let. Jak hodnotíte vývoj české společnosti od konce devadesátých let po současnost?

Když se podívám na celkový vývoj, tak jej hodnotím negativně. Samozřejmě je skvělé, že jsme nastolili demokracii a že jsme vývoj udrželi, ale musím říci, že hodně zaostal za mým očekáváním. Čekal jsem, že bude pronikavěji lepší.

Jaké jsou důvody tohoto příkrého hodnocení?

Důvodem je určitě nepodařená privatizace, neúspěšný přechod od socialismu ke kapitalismu. Po listopadu 1989 byla mezi lidmi obrovská energie, která se totálně zdevastovala, zničila, ztratila. Bohužel se tak stalo vlivem toho, že se k moci dostali špatní lidé. Ti slušní, kteří byli na začátku, odešli a moci se ujal Klaus a spol. Následující proces a především koncept rychlé privatizace byl velmi špatný. Zpětně se ukázalo, že pozvolnější tempo by bylo mnohem lepší. Když už se uskutečnila rychlým tempem, tak k tomu měly být připraveny zákony. Opomenutá legislativa byla zásadní chyba. U nás se bohužel stalo legálním krást. Je to dílo Klause a od toho se odvíjejí další věci, které ústí k neblahému stavu, který tu dneska máme.

Myslíte, že tento vývoj je doménou pouze České republiky, nebo je to podobné v dalších zemích tehdejšího východního bloku? Není to prostě organickým atributem těchto transformací?

Ani s okolními zeměmi to nebylo úplně dobré, bohužel proces překotné privatizace nám poradily západní země. Nicméně byli jsme opravdu na jednom z prvních míst v žebříčku zemí, kde se to opravdu nepovedlo. Jako Česká republika jsme po roce 1989 měli nejlepší startovací pozici, snad kromě NDR. Byli jsme na tom relativně dobře. A když se podívám dnes po téměř 25 letech, tak u nás je hodnotová devastace opravdu velká. Nejsme na tom po té době dobře ani v porovnání s ostatními zeměmi, například s takovým Polskem, které bývalo chudou zemí. Celý proces změny se

jim povedl mnohem lépe. Nemyslím, že by na tom ostatní státy byly nějak extra dobře. To, že u nás je to extra špatně, není žádnou shodou okolností nebo osudem, ale jednoduše kvůli tomu, že se projevil negativní rukopis konkrétních lidí a různých mafií.

Jak se z Vašeho pohledu vyvíjí podnikatelský prostor? Co považujete za pozitivní a co naopak za negativní?

Z hlediska byznysu nemyslím, že by ten vývoj byl tak negativní. Hlavní důvod nepříznivého vývoje z mého pohledu spočívá ve špatně fungující státní správě a neexistující nebo špatně vymahatelné legislativě. V mnohém nefunguje to, oč se stará stát. Naopak u firem mám pocit, že Češi jsou schopný národ, jsou podnikaví, dokážeme přilákat zahraniční kapitál. Efekt firem je pozitivní.

Po roce 1990 jsme rychle vyklidili některé tradiční trhy, kam se v posledních letech ne úplně jednoduše vracíme. Je toto atributem nějaké specificky české cesty, nebo podobným fungováním pokus–omyl si prošly a procházejí i jiné země?

Byla to chyba. Musí tu být podpora nebo starost státu o navazování vztahů s jinými zeměmi. A ke ztrátě těch trhů nemělo dojít. Ale on to byl kromě jiného také výsledek tehdy propagovaného přístupu – že totiž se o vše postará trh.

Nicméně po roce 1990 bylo částí politiků i veřejnosti kvitováno opuštění východních trhů jako projev odříznutí se od předchozího vývoje. Nyní to spíše hodnotíme jako krátkozraké. Domníváte se, že i nyní se dopouštíme nějaké systémové chyby, kterou si v budoucnosti budeme vyčítat?

Za systémově špatně považují redukcii zastupitelství v zahraničí, to je krátkozraká věc. Náklady dosahují snesitelných mezí oproti tomu, co můžeme získat. Nevidím žádnou logiku v tom, že se v rámci snahy ušetřit a krátkodobě snížit výdaje dopustím toho, že dlouhodobě vzniká obrovská ztráta. Stát není schopen pro firmy dělat opravdový servis.

Zabýváme se maličkostmi, které se často zveličují, ale musí se řešit velké věci jako korupce nebo neefektivita státního aparátu.

V Česku se více než 100 let skloňuje jméno Tomáše Bati jako podnikatelského vzoru. Jaká podnikatelská jména byste vyzdvihl z éry po roce 1990?

Nemyslím, že se v moderní době objevil někdo srovnatelný s Tomášem Baťou, nicméně dobré vlaštovky máme. Počítám mezi ně např. Zbyňka Frolíka, zakladatele Linetu, majoritního majitele Kofoly Jannise Samarase, extrémně úspěšný byl zakladatel Seznamu Ivo Lukačovič, osobně si cením práce a úspěchů Stanislava Bernarda (přívovár Bernard) a Radima Jančury, zakladatele a majitele Student Agency.

Jsmo na cestě stát se vyspělou demokratickou společností. V jakých oblastech nejvíce zaostáváme?

Korupce je jedna věc, ale o tom jsme v rozhovorech pro tento časopis už několikrát mluvili. Situace se určitě zlepšuje a postupujeme k demokratické společnosti, ale je to neskutečně pomalé a nevyužíváme potenciál, kterým disponujeme. Celkově máme všechny předpoklady stát se vyspělou demokratickou společností, ale máme velký dluh z minulosti, který se musí vyřešit. Začíná se mluvit například o změně volebního systému a dalších zásadních věcech. Pokud se prosadí, tak vývoj vidím optimisticky.

Poslední čtvrtstoletí jsme se logicky orientovali zejména na euroatlantické spojení. Svět se ale radikálně mění, do popředí jdou mocnosti BRICS. Jak to podle vás ovlivní orientaci České republiky a v širším ohledu Evropy? Co se bude dít, pokud bychom takto bilancovali za 20 let?

Scénáře vývoje jsou různé. Za pár desítek let může být Evropa upadající oblastí, která se ocitne v tahu Jižní Ameriky nebo Asie. Na druhou stranu se

ale domnívám, že máme velké výhody. Jsme střed Evropy, v České republice žije obrovský počet velmi schopných a chytrých lidí. Je potřeba, abychom opravdu udělali některé klíčové společenské změny. Za tu nejdůležitější považuji změnu volebního systému. A zajistit to, aby se do vedení naší společnosti dostali odborníci a kvalifikovaní lidé. Když se nám toto podaří – a já v to věřím –, tak za dalšími zeměmi nebo regiony zaostávat nebudeme. Držíme velký potenciál a máme velkou příležitost skokově zlepšit celkovou situaci. V tomto ohledu bych spíše očekával, že pokud se potkáme za dvacet let, tak budeme nejen na výsluní Evropy, ale i světa.

Vraťme se do žhavé současnosti. Jak vidíte skutečnost, že do vlády se dostala řada lidí spojených zejména s podnikatelskými kruhy? Přispívá to k pozitivnímu vývoji?

Některé negativní jevy jsou s tím spojeny, například střet zájmů Andreje Babiše je zjevný. Na druhou stranu je to reakce společnosti na něco, co potřebujeme vyřešit. Pokládám za dobré, že úspěšní podnikatelé chtějí pro zemi něco udělat a převzít odpovědnost. Zároveň se domnívám, že jde pouze o přechodovou fázi, kdy se po pár letech podnikatelé zase vrátí ke svému byznysu. Ale touto změnou zásadně přežijou mafiánskou historii, které jsme byli svědky. Vidím v současném dění některá negativa, ale v součtu převažují pozitiva. A hlavně věřím, že se politická situace vrátí ke standardu.

Takže se nedomníváte, že by šlo o projev strukturální proměny politické reprezentace?

Opravdu to vidím pouze dočasně. V dlouhodobém pohledu se vrátí zpátky koncept profesionálního vedení politiky, ale s naprostou jinými lidmi.

Josef Kubr